

Sākotnējā, nerediģētā versija

Izplatīšana: Vispārēja

2025.gada 18.jūlijs

Oriģināls: angļu valodā

Cilvēktiesību komiteja

Noslēguma secinājumi par Latvijas ceturto kārtējo ziņojumu*

1. Komiteja savā 4236. un 4237.sanāksmē,² kas norisinājās 2025.gada 1. un 2.jūlijā, izskatīja Latvijas ceturto kārtējo ziņojumu¹. Tās 4253.sanāksmē, kas notika 2025.gada 14.jūlijā, tā pieņēma šos noslēguma secinājumus.

A. Ievads

2. Komiteja atzinīgi vērtē Latvijas ceturto kārtējo ziņojuma iesniegšanu un tajā sniegto informāciju. Tā novērtē iespēju atsākt konstruktīvu dialogu ar dalībvalsts augsta līmeņa delegāciju par pasākumiem, kas pārskata periodā veikti Pakta normu ieviešanai. Komiteja pateicas dalībvalstij par rakstiskajām atbildēm³ uz jautājumu sarakstu,⁴ kuras delegācija papildināja ar mutvārdu atbildēm, un par rakstveidā sniegto papildu informāciju.

B. Pozitīvie aspekti

3. Komiteja atzinīgi vērtē šādus dalībvalsts veiktos likumdošanas un politikas pasākumus:

- (a) 2025.gada grozījumi Tiesībsarga likumā, nosakot tiesībsargam nacionālā preventīvā mehānisma funkcijas;
- (b) Interesu pārstāvības atklātības likums jeb tā sauktais lobija likums (2023);
- (c) Likums "Par nepilsoņa statusa piešķiršanas izbeigšanu bērniem"(2019);
- (d) Latvijas mediju politikas pamatnostādnes 2024.–2027.gadam un Žurnālistu un citu mediju profesionāļu drošības plāns 2025.–2027.gadam;
- (e) Pirmais Vardarbības pret sievieti un vardarbības ģimenē novēršanas un apkarošanas plāns 2024.–2029.gadam;
- (f) Sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanas plāns 2024.–2027.gadam;

* Pieņemts Komitejas 144.sesijā (2025.gada 23.jūnijs – 17.jūlijs).

¹ [CCPR/C/LVA/4](#).

² Skatīt CCPR/C/SR.4236 un CCPR/C/SR.4237.

³ [. CCPR/C/LVA/RQ/4](#)

⁴ [. CCPR/C/LVA/Q/4](#)

- (g) Korupcijas novēršanas un apkarošanas rīcības plāns 2023.-2025.gadam;
- (h) Romu stratēģiskās programmas pasākumu īstenošanas plāns 2022.-2023.gadam, atjaunots 2024.-2027.gadam;
- (i) Cilvēku tirdzniecības novēršanas plāns 2021.-2023.gadam.

4. Komiteja atzinīgi vērtē arī Konvencijas pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem Fakultatīvā protokola ratificēšanu 2022.gadā.

C. Bažas un ieteikumi

Konstitucionālais un normatīvais regulējums, kurā tiek īstenots Pakts

5. Lai gan Komiteja ņem vērā, ka nacionālās tiesas daudzās lietās ir atsaukušās uz Pakta normām un 2024.gadā izveidotā Tieslietu akadēmija organizē tiesnešu, prokuroru un izmeklētāju apmācības cilvēktiesību jautājumos, tā pauž bažas par institucionālo mehānismu un procedūru trūkumu, lai panāktu pilnīgu Komitejas ieteikumu un tās viedokļu individuālās sūdzībās īstenošanu (2.pants).

6. **Dalībvalstij jāturpina centieni pilnībā īstenot Komitejas noslēguma secinājumus un viedokļos ietvertos ieteikumus. Tā varētu apsvērt normatīvā regulējuma stiprināšanu, lai ļautu sūdzību iesniedzējiem, kuriem Komiteja piešķirusi atlīdzinājumu, vērsties nacionālajās tiesās šo pasākumu izpildei.**

Nacionālā cilvēktiesību aizsardzības institūcija

7. Komiteja atzinīgi vērtē Tiesībsarga biroja atkārtoto novērtējumu, iegūstot A statusu. Lai gan Komiteja ņem vērā centienus stiprināt šo institūciju, tostarp ar grozījumiem Tiesībsarga likumā, tā pauž bažas, ka nav ņemti vērā daži Nacionālo Cilvēktiesību institūciju Globālās alianses ieteikumi, piemēram, nepieciešamība stiprināt tiesībsarga funkcionālo imunitāti. Komiteja pauž bažas, ka, lai gan dalībvalsts ir noteikusi tiesībsargam nacionālā preventīvā mehānisma (NPM) funkcijas spīdzināšanas novēršanai, tā nav izveidojusi strukturāli neatkarīgu vienību šajā institūcijā ar savu personālu un budžetu (2.pants).

8. **Dalībvalstij jāturpina nodrošināt, ka Tiesībsarga birojs pilnībā ievēro nacionālo cilvēktiesību aizsardzības institūciju statusa principus (Parīzes principi) un spēj efektīvi un neatkarīgi pildīt savus uzdevumus. Tāpat tai:**

(a) **nekavējoties jāizpilda Nacionālo Cilvēktiesību institūciju Globālās alianses ieteikumi, tostarp nodrošinot tiesībsarga funkcionālo imunitāti, ierobežojumus tā pilnvaru termiņam un paredzot neatkarīgu un objektīvu atbrīvošanas no amata procedūru;**

(b) **jānodrošina, ka nacionālais preventīvais mehānisms spīdzināšanas novēršanai darbojas neatkarīgi un tam ir piešķirts atsevišķs finansējums un cilvēkresursi.**

Korupcijas apkarošanas pasākumi

9. Atzīstot korupcijas apkarošanai īstenotos pasākumus, tostarp lielo korupcijas izmeklēšanu skaitu un Korupcijas novēršanas un apkarošanas pasākumu plāna 2023.–2025.gadam izstrādi, Komiteja tomēr pauž bažas par ziņojumiem, kas liecina, ka korupcija joprojām pastāv, jo īpaši publiskajā sektorā. Tāpat Komiteja pauž bažas arī par to, ka valstī izveidoto pretkorupcijas iestāžu pilnvaras ievērojami pārklājas un Interesu pārstāvības reģistra un interešu pārstāvības deklarēšanas sistēmas ieviešana atbilstoši Interesu pārstāvības atklātības likumam ir atlikta no 2025.gada uz 2028.gadu (2. un 25.pants).

10. Dalībvalstij jāpastiprina centieni novērst un izskaust korupciju visos līmeņos, tostarp valsts pārvaldē un tiesu varā. Tai būtu jādivkāršo centieni nekavējoties, rūpīgi, neatkarīgi un objektīvi izmeklēt visus iespējamus korupcijas gadījumus un nodrošināt, ka pārkāpēji tiek saukti pie atbildības un, ja atzīti par vainīgiem, tiek piemērots sods, kas atbilst nozieguma smagumam, kā arī cietušajiem tiek nodrošināts atbilstošs atlīdzinājums. Tāpat tai:

(a) jāturpina pretkorupcijas pasākumu konsolidācija Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojā (KNAB), lai izvairītos no valsts pretkorupcijas sistēmas dublēšanās un sadrumstalotības;

(b) jāpaātrina Interesu pārstāvības reģistra un deklarēšanas sistēmas darbības uzsākšana.

Diskriminācijas aizliegums

11. Komiteja pauž bažas par ziņojumiem par diskrimināciju pret romu kopienā, kas joprojām saskaras ar diskrimināciju nodarbinātībā un nevienlīdzīgu piekļuvi izglītībai, veselības aprūpei un mājoklim, kā arī ir pakļauta lielākam nabadzības un sociālās atstumtības riskam. Lai gan Komiteja atzīst dalībvalsts centienus atbalstīt romu iedzīvotājus, tostarp ar kultūras iniciatīvām un mediatoru iecelšanu, šīm iniciatīvām trūkst pietiekamu ilgtermiņa resursu (2. un 26.pants).

12. Dalībvalstij jāpastiprina centieni cīņai pret romu diskrimināciju un jānodrošina vienlīdzīga piekļuve izglītībai, veselības aprūpei un mājoklim, kā arī jāpiešķir pietiekami daudz resursi nabadzības mazināšanas stratēģijām, kas vērstas uz romu kopienā. Tāpat tai jāveic pasākumi, lai efektīvi novērstu diskriminējošas darbības no publisko personu un privātpersonu puses, un jāpastiprina centieni cīnīties pret stereotipiem, aizspriedumiem, neiecietību un sistēmisku romu diskrimināciju, kā arī jānodrošina, ka visas sūdzības par diskrimināciju tiek izmeklētas, pārkāpēji tiek saukti pie atbildības un, ja atzīti par vainīgiem, tiek piemērots atbilstošs sods, un cietušajiem tiek nodrošināts pilnīgs atlīdzinājums.

Naida noziegumi un naida runa

13. Komiteja atzinīgi vērtē dalībvalsts veiktos pasākumus naida noziegumu un naida runas izskaušanai, tostarp specializētas vienības izveidi naida noziegumu izmeklēšanai, informatīvu kampaņu īstenošanu, tiesībsargājošo iestāžu darbinieku, prokuroru un tiesnešu apmācības par naida noziegumu efektīvu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu, kā arī Krimināllikuma grozījumus, ar kuriem paplašināts atbildību pastiprinošo apstākļu saraksts, iekļaujot tajā motivāciju, kas balstīta uz "sociālo naidu". Tomēr Komiteja pauž bažas par ziņojumiem par naida runas gadījumu skaita pieaugumu, tostarp no Saeimas deputātu puses, par zemo kriminālprocesu īpatsvaru par naida noziegumiem un naida runu, kā arī par nepietiekamu ziņošanu par rasistiski motivētiem noziegumiem. (2., 3., 19., 22. un 26.pants).

14. Dalībvalstij jāpastiprina tās centieni cīnīties pret naida runu un naida noziegumiem. Jo īpaši tai:

(a) jānodrošina, ka visi naida runas gadījumi un naida noziegumi tiek nekavējoties un efektīvi izmeklēti, ka pārkāpēji tiek saukti pie atbildības un, ja atzīti par vainīgiem, tiek piemērots atbilstošs sods, un cietušajiem tiek nodrošināts pilnīgs atlīdzinājums;

(b) jāpastiprina valsts spējas izskaust naida runu un naida noziegumus, tostarp nodrošinot atbilstošas apmācības tiesībsargājošo iestāžu darbiniekiem, tiesnešiem un prokuroriem, piešķirot iestādēm nepieciešamos resursus, lai efektīvi cīnītos pret naida noziegumiem, un uzlabojot datu iegūšanu par naida noziegumiem;

(c) jāveic efektīvi pasākumi publiskai naida runas nosodīšanai un sodīšanai par to, jo īpaši politiķu un augsta līmeņa amatpersonu naida runas gadījumā;

(d) jāveicina sabiedrības informētība par naida runas un naida noziegumu aizliegumu un par pieejamiem ziņošanas mehānismiem par šādiem noziegumiem, kā arī jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai sekmētu un atvieglotu šādu ziņojumu iesniegšanu un izskatīšanu.

Ārkārtējā situācija

15. Komiteja pauž bažas, ka ierobežojumi, kas tika noteikti laika posmā no 2021.gada līdz 2023.gadam ārkārtējās situācijas laikā pie Baltkrievijas robežas, atbilstoši ziņojumiem bija nesamērīgi un, iespējams, faktiski atkāpās no Pakta noteiktajām prasībām (4.pants).

16. Ņemot vērā Komitejas Vispārējo komentāru Nr.29 (2001) par atkāpēm no Pakta normām ārkārtējās situācijas laikā, dalībvalstij ir jāievēro visas Pakta 4.pantā ietvertās prasības. Tāpat dalībvalstij ir jāgarantē, ka visiem pasākumiem, kas ārkārtējās situācijas laikā ierobežo cilvēktiesības, ir izņēmuma un pagaidu raksturs, tie ir absolūti nepieciešami, samērīgi, nediskriminējoši un pakļauti neatkarīgai tiesas kontrolei.

Dzimumu līdztiesība

17. Lai gan Komiteja atzinīgi vērtē dalībvalsts turpinātos centienus veicināt dzimumu līdztiesību, tā pauž bažas par pastāvīgo atalgojuma atšķirību starp vīriešiem un sievietēm (3. un 26.pants).

18. Dalībvalstij jāstiprina centieni, lai garantētu dzimumu līdztiesību visās dzīves jomās. Jo īpaši tai būtu:

(a) jāstiprina centieni mazināt atalgojuma atšķirības starp vīriešiem un sievietēm, nodrošinot vienlīdzīgas darba samaksas par tādu pašu darbu vai vienādas vērtības darbu principa efektīvu īstenošanu;

(b) jāturpina cīnīties pret sabiedrībā pastāvošo diskriminējošo attieksmi un dzimumu stereotipiem.

Vardarbība pret sievietēm

19. Komiteja atzinīgi vērtē dalībvalsts īstenotos pasākumus vardarbības pret sievietēm novēršanai un apkarošanai, tostarp reformas nacionālajos krimināltiesības un kriminālprocesu regulējošajos tiesību aktos, kā arī pirmā Vardarbības pret sievieti un vardarbības ģimenē novēršanas un apkarošanas plāna 2024.–2029.gadam pieņemšanu. Tomēr Komiteja pauž bažas, ka vardarbība ģimenē vai vardarbība pret intīmo partneri netiek atzīta kā patstāvīgs noziedzīgs nodarījums, kas kavē efektīvu datu ievākšanu, monitorēšanu un reaģēšanas mehānismus (2., 3., 6., 7. un 26.pants).

20. Dalībvalstij būtu jāstiprina centieni izskaust vardarbību pret sievietēm un meitenēm. Jo īpaši tai būtu:

(a) jāstiprina normatīvais regulējums sieviešu aizsardzībai pret visām dzimumā balstītām vardarbības formām, tostarp nosakot vardarbību ģimenē vai vardarbību no intīmā partnera kā patstāvīgu noziedzīgu nodarījumu;

(b) jāuzlabo datu ievākšana par ar dzimumu saistītām slepkavībām vai sieviešu slepkavībām, lai labāk izprastu šo noziegumu motīvus un tipoloģiju;

(c) jācīnās pret sabiedrībā valdošo attieksmi, kas veicina dzimumu stereotipus, izmantojot sabiedrības izglītošanas programmas un kopienas pasākumus, lai veicinātu izpratni par to, ka uz dzimumu balstīta vardarbība ir noziegums, kā arī apkarot stereotipus, kas normalizē vardarbību pret sievietēm.

21. Komiteju uztrauc augstais sieviešu slepkavību, vardarbības ģimenē un vardarbības pret intīmo partneri rādītājs, kā arī neziņošana par dzimumā balstītu vardarbību un

nepietiekamie atbalsta pakalpojumi cietušajiem, tostarp specializētu centru trūkums izvarošanas vai seksuālās vardarbības upuriem. (2., 3., 6., 7. un 26.pants).

22. Dalībvalstij būtu:

(a) jāizveido efektīvi mehānismi un jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai sekmētu un iedrošinātu ziņošanu par dzimumā balstītu vardarbību, tostarp nodrošinot visām sievietēm un meitenēm piekļuvi informācijai par savām tiesībām, aizsardzības pasākumiem un tiesību aizsardzības līdzekļiem, kā arī jānovērš ikvienas personas, kura meklē palīdzību, sociālā stigmatizācija un atkārtota viktimizācija;

(b) jānodrošina, ka visi vardarbības pret sievietēm un meitenēm gadījumi tiek rūpīgi un nekavējoties izmeklēti, pārkāpēji tiek saukti pie atbildības un, ja atzīti par vainīgiem, tiek piemērots atbilstošs sods, kas atbilst nozieguma smagumam;

(c) jānodrošina, ka cietušajām tiek sniegti efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi, aizsardzības un palīdzības pasākumi, tostarp piekļuve specializētiem uzņemšanas centriem un patversmēm visā valstī, kā arī jāveicina sabiedrības informētība par to pieejamību;

(d) jāstiprina izmeklēšanas iestāžu un tiesu kapacitāte, apmācot tiesnešus, prokurorus, tiesībsargājošo iestāžu darbiniekus un veselības aprūpes personālu, lai tie varētu efektīvi un atbilstoši dzimumu līdztiesības principam reaģēt uz ziņojumiem par dzimumā balstītas vardarbības gadījumiem, kā arī jāpalielina sieviešu prokuroru un policistu skaits.

Tiesības uz dzīvību

23. Komitejai ir bažas par lielo nāves gadījumu skaitu ieslodzījumu vietās attiecībā pret ieslodzīto skaitu, kas daļēji saistīts ar sliktajiem dzīves apstākļiem. Tā arī pauž nožēlu par informācijas trūkumu par kriminālprocesa iznākumu, kas ierosināti saistībā ar dažiem no šiem nāves gadījumiem. Komiteja ir nobažījusies arī par ziņojumiem par plaši izplatīto neformālo hierarhiju cietumu sistēmā, atbilstoši kurai daži ieslodzītie izmanto vai ļaunprātīgi izturas pret citiem neaizsargātiem ieslodzītajiem (2., 6. un 26.pants).

24. Dalībvalstij būtu jānodrošina, ka apstākļi ieslodzījumu vietās pilnībā atbilst piemērojamajiem starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem, tostarp Apvienoto Nāciju Organizācijas Minimālajiem standartnoteikumiem par izturēšanos pret ieslodzītajiem (Nelsona Mandelas noteikumi). Tai jo īpaši:

(a) jāstiprina centieni novērst nāves gadījumus un pašnāvības cietumos un jāgarantē visiem ieslodzītajiem tiesības uz dzīvību, jo īpaši stiprinot veselības aprūpes pakalpojumus, atbalstot mentālās veselības aprūpi un ierobežojot ievietošanu soda izolatorā;

(b) jāveic ātra, efektīva un neatkarīga izmeklēšana visos ieslodzīto nāves gadījumos;

(c) jāveicina neatkarīga, efektīva un regulāra visu ieslodzījuma vietu pārraudzība bez iepriekšēja brīdinājuma un bez uzraudzības, kā arī jānodrošina obligātas apmācības tiesībsargājošo iestāžu darbiniekiem, tiesnešiem, prokuroriem un citiem tiesību speciālistiem par nāves gadījumu novēršanu ieslodzījumu vietās;

(d) jālikvidē cietumos esošā neformālā hierarhijas, kas ļauj izmantot vai ļaunprātīgi izturēties pret neaizsargātiem ieslodzītajiem, tostarp izveidojot ieslodzīto klasificēšanas sistēmu, kas balstīta uz individuālu riska izvērtējumu, un turpinot centienus pilnībā īstenot uz rehabilitāciju balstītu pieeju cietumos.

Ieslodzīto personu spīdzināšanas un citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas aizliegums

25. Novērtējot dalībvalsts centienus klasificēt spīdzināšanu kā atsevišķu noziedzīgu nodarījumu, Komiteja pauž bažas, ka nacionālajos tiesību aktos sniegtā definīcija joprojām nav pilnībā saskaņota ar Pakta un citos starptautiskajos standartos noteiktajām prasībām un sodi par spīdzināšanu nav samērīgi ar nodarījuma smagumu. Komiteja pauž bažas par apgalvojumiem par ieslodzījuma vietu darbinieku veikto iebiedēšanu un pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu, kā arī par policijas darbinieku pārmērīgu spēka pielietošanu aizturēšanas laikā, tostarp par sišanu, lai iegūtu atzišanos. (2., 7., 9., 10. un 14.pants).

26. Dalībvalstij jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai novērstu un izskaustu spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu izturēšanos vai sodīšanu. Jo īpaši tai:

(a) jāpārskata tiesību akti, lai nodrošinātu, ka tajos iekļautā spīdzināšanas definīcija pilnībā atbilst Pakta 7.pantam un Konvencijas pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas veidiem 1.pantam, un Krimināllikumā noteiktie sodi ir samērīgi ar nozieguma smagumu;

(b) jāveic rūpīga, neatkarīga un objektīva izmeklēšana visos gadījumos, kad ir saņemti ziņojumi par sliktu izturēšanos ieslodzījumu vietās un pārmērīgu spēka pielietošanu no tiesībsargājošo iestāžu darbinieku puses, atbilstoši Rokasgrāmatai par spīdzināšanas un citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai sodīšanas efektīvu izmeklēšanu un dokumentēšanu (Stambulas protokols), saucot pie atbildības pārkāpējus, tostarp tiesībsargājošo iestāžu darbiniekus, un, ja viņi atzīti par vainīgiem, piemērojot sodu, kas atbilst nozieguma smagumam, nodrošinot cietušajiem pilnīgu aizsardzību un atļūdinājumu, tostarp rehabilitāciju;

(c) jānostiprina uzraudzības mehānismi, lai novērstu un sodītu pārmērīgu spēka pielietošanu no tiesībsargājošo iestāžu darbinieku puses;

(d) jāpastiprina tiesnešu, prokuroru, tiesībsargājošo iestāžu darbinieku, tiesu medicīnas un veselības aprūpes personāla apmācība, tostarp apmācības par starptautiskajiem cilvēktiesību standartiem, piemēram, Efektīvas intervēšanas principiem izmeklēšanai un informācijas vākšanai (Mendeza principi);

(e) jānodrošina, ka personām, kurām ir atņemta brīvība, ir pieejams neatkarīgs, drošs un efektīvs sūdzību izskatīšanas mehānisms, lai izmeklētu ziņojumus par spīdzināšanu un sliktu izturēšanos un garantētu sūdzību iesniedzēju aizsardzību.

Apstākļi psihiatriskajās iestādēs

27. Lai gan Komiteja atzinīgi vērtē pasākumus, kas veikti, lai veicinātu sabiedrībā balstītu garīgās veselības aprūpi un sociālo aprūpi, tā ir nobažījusies par ziņojumiem par sliktu izturēšanos dažās psihiatriskajās iestādēs, tostarp par sišanu, ko veic personāls, un aukstām dušām, kā arī par ziņojumiem par ierobežotu piekļuvi svaigam gaisam vai āra aktivitātēm. Komitejai ir bažas arī par ziņojumiem, ka daži pusaudžu pacienti tiek ievietoti pieaugušo slimnīcās vai nodaļās un dažās iestādēs ir kritisks garīgās veselības speciālistu, jo īpaši psihiatru, trūkums (2., 7., 9. un 10.pants).

28. Dalībvalstij ir jānodrošina, ka personu ārstēšana psihiatriskajās iestādēs pilnībā atbilst Pakta prasībām. Jo īpaši tai ir:

(a) jāizveido efektīva un neatkarīga uzraudzības un ziņošanas sistēma garīgās un sociālās aprūpes iestādēm, kuras mērķis būtu efektīvi izmeklēt un sodīt pārkāpumus un nodrošināt atļūdinājumu cietušajiem un viņu ģimenēm;

(b) jāuzlabo dzīves apstākļi, tostarp nodrošinot pietiekamu piekļuvi svaigam gaisam un āra aktivitātēm;

(c) jānodrošina, ka nepilngadīgie netiek ievietoti pieaugušo slimnīcās vai nodaļās, lai pasargātu viņus no vardarbības, izmantošanas un kaitējuma;

(d) jāstiprina psihiatrisko iestāžu kapacitāte, palielinot speciālistu un personāla, jo īpaši psihiatru, skaitu, lai risinātu zemo ārstu-pacientu skaita attiecību dažās iestādēs un nodrošinātu daudznazaru pieeju ārstēšanai, lai aizsargātu pacientu cieņu un labklājību.

Personu brīvība un drošība

29. Komiteja pauž nožēlu par to, ka nav pieejami atjaunināti un sadalīti dati par ieslodzīto personu skaitu un viņu aizturēšanas ilgumu. Komitejai ir bažas par ziņojumiem, kas liecina, ka aizturētās personas, ierodoties policijas iecirknī, sistemātiski netiek informētas par savām tiesībām un no brīvības atņemšanas brīža netiek nodrošināta *ex officio* juridiskā palīdzība. Tāpat Komiteja ir nobažījusies arī par alternatīvu apcietinājumam trūkumu un par ziņojumiem par sliktiem apstākļiem aizturēšanas vietās, tostarp nepietiekamu ventilāciju, dabisko apgaismojumu, higiēnu un uzturu (9., 10. un 14.pants).

30. Dalībvalstij jānodrošina, ka visām apcietinātajām personām praksē tiek nodrošinātas visas procesuālās garantijas atbilstoši Komitejas Vispārējam komentāram Nr.35 (2014) par personas brīvību un drošību, tostarp apcietināto personu tiesībām uz advokāta palīdzību no brīvības atņemšanas brīža. Jo īpaši tai:

(a) jāpalielina pirmstiesas apcietinājuma alternatīvu pieejamība un izmantošana atbilstoši Apvienoto Nāciju Organizācijas Standarta minimuma noteikumiem par sodiem bez brīvības atņemšanas (Tokijas noteikumi) un Apvienoto Nāciju Organizācijas Noteikumiem par izturēšanos pret ieslodzītajām sievietēm un piespiedu līdzekļiem, kas nav saistīti ar brīvības atņemšanu un ko piemēro attiecībā uz likumpārkāpējām sievietēm (Bangkoka noteikumi), tostarp nodrošinot efektīvu piekļuvi atbrīvošanai pret drošības naudu;

(b) jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu, ka pirmstiesas apcietinājums tiek pārskatīts ātri, rūpīgi un objektīvi kompetentajās tiesu institūcijās, tostarp nodrošinot tiesību uz *habeas corpus* īstenošanu;

(c) jāstiprina centieni uzlabot apcietinājuma apstākļus un jānodrošina visām ieslodzītajām personām piekļuve pietiekamai ventilācijai, uzturvielām bagātai pārtikai, tīram ūdenim un veselības aprūpei.

Tiesu pieejamība, tiesu varas neatkarība un taisnīgs tiesas process

31. Komiteja atzinīgi vērtē centienus uzlabot tiesu varas darbību un norāda, ka tiesu neatkarība valstī kopumā tiek respektēta. Tomēr tā pauž bažas par ziņojumiem par politizāciju un korupciju tiesu varā, kā arī par politiskās ietekmes risku Augstākās tiesas tiesnešu iecelšanas procesā (2. un 14.pants).

32. Dalībvalstij jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai gan ar tiesību normām, gan praksē nodrošinātu tiesu varas neatkarību, objektivitāti un garantētu, ka tiesneši un tiesu darbinieki var strādāt bez jebkāda spiediena vai iejaukšanās no likumdevējvaras un izpildvaras puses. Šajā sakarā tai jānodrošina, ka tiesnešu atlases, iecelšanas, paaugstināšanas un atbrīvošanas procedūras, tostarp Augstākās tiesas tiesnešu iecelšana, ir pārredzama, objektīva un atbilst Paktam un starptautiskajiem standartiem, piemēram, Tiesu varas neatkarības pamatprincipiem.

Attieksme pret ārzemniekiem, migrantiem, bēgļiem un patvēruma meklētājiem

33. Komiteju izteikti bažīgu dara ziņojumi par nopietniem cilvēktiesību pārkāpumiem uz robežas ar Baltkrieviju ārkārtējās situācijas laikā no 2021.gada līdz 2023.gadam, tostarp par nekavējošu piespiedu atgriešanu un atspiešanu, ziņojumiem par sliktu izturēšanos, piemēram, sišanu un elektriskā šoka izmantošanu, ko, iespējams, veikuši robežsargi, militārpersonas un

policiisti; kā arī par pamata vajadzību, piemēram, ūdens un pārtikas nenodrošināšanu un nespēju nodrošināt efektīvu piekļuvi patvēruma procedūrām. Lai gan Komiteja atzīmē, ka dalībvalsts ir organizējusi robežkontroles personāla apmācības par migrantu starptautisko aizsardzību, tā pauž raizes par ziņojumiem, ka robežsargi efektīvi neidentificē un neizvērtē personas, kam nepieciešama starptautiskā aizsardzība. Komiteja ir norūpējusies arī par to, ka, lai gan patvēruma meklētājiem ir tiesības lūgt tiesu pārskatīt viņu aizturēšanas pagarinājumu, šādām procedūrām nav pieejama bezmaksas juridiskā palīdzība, tādējādi kavējot šo tiesību efektīvu īstenošanu. (7., 9., 12. un 13.pants)

34. Dalībvalstij jānodrošina, ka visām personām, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, ir neierobežota piekļuve valsts teritorijai un taisnīgām, efektīvām procedūrām, lai individuāli noteiktu bēgļa statusu vai tiesības uz patvērumu, kā arī jānodrošina, ka vienmēr, tostarp ārkārtējās situācijas laikā, tiek ievērots izraidīšanas un atgriešanas aizlieguma princips (*non-refoulement*). Tai jāveic arī šādi pasākumi:

(a) jānodrošina, ka visi ziņojumi par atspiešanu uz robežas, sliktu izturēšanos uz robežas un citiem cilvēktiesību pārkāpumiem tiek nekavējoties, rūpīgi un neatkarīgi izmeklēti un pārkāpējiem, ja tie atzīti par vainīgiem, tiek piemērots sods atbilstoši nozieguma smagumam, un cietušie saņem pilnīgu atlīdzinājumu;

(b) jānodrošina robežsardzes darbiniekiem un citām atbildīgajām amatpersonām atbilstošas apmācības par bēgļu un patvēruma meklētāju starptautisko aizsardzību, tostarp par *non-refoulement* principu, kā arī īpaši neaizsargātu personu un personu ar aizsardzības vajadzībām identificēšanu un novirzīšanu;

(c) jānodrošina neatkarīga robežkontroles un imigrantu aizturēšanas iestāžu uzraudzība;

(d) jānodrošina, ka patvēruma meklētāju aizturēšana tiek piemērota tikai kā galējais līdzeklis uz iespējami īsu laiku un aizturētajiem patvēruma meklētājiem visos patvēruma pieprasījuma izskatīšanas posmos ir pieejama juridiskā palīdzība.

Bezvalstniecība, pilsonības atņemšana un uzturēšanās ierobežojumi

35. Komiteja atzinīgi vērtē likuma “Par nepilsoņa statusa piešķiršanas izbeigšanu bērniem” (2019) pieņemšanu, kas paredz automātiski piešķirt Latvijas pilsonību bērniem, kuru vecāki ir nepilsoņi, ja vien tie nav ieguvuši citas valsts pilsonību. Tomēr, ņemot vērā, ka likums attiecas tikai uz bērniem, kas dzimuši pēc 2020.gada 1.janvāra, 1580 bērni, kas dzimuši pirms šā datuma, 2025.gadā joprojām ir nepilsoņi. Lai gan Komiteja atzinīgi vērtē kopējo nepilsoņu skaita samazināšanos, tā ar bažām norāda, ka naturalizācijas progress joprojām ir zems salīdzinājumā ar kopējo nepilsoņu skaitu valstī un ka latviešu valodas zināšanu prasību neizpilde var novest pie Krievijas pilsoņu pastāvīgās uzturēšanās atļaujas zaudēšanas (2., 3., 17., 24. un 26.pants).

36. Dalībvalstij būtu:

(a) jāpilnveido pilsonības regulējums, lai nodrošinātu atbilstošas un efektīvas garantijas pret bezvalstniecību, tostarp grozot likumu “Par nepilsoņa statusa piešķiršanas izbeigšanu bērniem” (2019);

(b) jādivkāršo informatīvās kampaņas par to, kā iegūt pilsonību dalībvalstī;

(c) jānodrošina, ka latviešu valodas zināšanu prasības praksē nedarbojas kā nesamērīgi šķēršļi pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saglabāšanai dalībvalstī.

Personu, kuras savu domu, apziņas vai reliģiskās pārliecības dēļ nevar pildīt militāro dienestu, tiesības

37. Komiteja atzinīgi vērtē dalībvalsts īstenotos pasākumus, lai garantētu personu, kuras savu domu, apziņas vai reliģiskās pārliecības dēļ nevar pildīt militāro dienestu, atbilstoši Valsts aizsardzības dienesta likumam tiesības pēc obligātā valsts aizsardzības militārā

dienesta atjaunošanas vīriešiem atteikties no valsts aizsardzības militārā dienesta. Komiteja arī norāda, ka alternatīvā civilā dienesta ilgums ir vienāds ar valsts aizsardzības militārā dienesta ilgumu. Tomēr Komiteja pauž bažas, ka alternatīvā dienesta kārtība, tostarp iesaukšanas kontroles komisija, pašlaik ir Aizsardzības ministrijas pārraudzībā, kas var apdraudēt lēmumu pieņemšanas procesa neatkarību un objektivitāti, un ka noteikumi par atvaļināšanu no valsts aizsardzības militārā dienesta diskriminē personas, kuras nevar pildīt militāro dienestu savu domu, apziņas vai reliģiskās pārliecības dēļ. (2., 18. un 26.pants).

38. Dalībvalstij jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu, ka tiesības atteikties no valsts aizsardzības militārā dienesta personām savu domu, apziņas vai reliģiskās pārliecības dēļ ir garantētas gan tiesību aktos, gan praksē un ka alternatīvais dienests ir pieejams visiem, kuri savu domu, apziņas vai reliģiskās pārliecības dēļ nevar pildīt valsts aizsardzības militāro dienestu, bez diskriminācijas. Jo īpaši tai:

(a) jānodrošina neatkarīga un objektīva pieteikumu izvērtēšanas procedūra personas, kura savu domu, apziņas vai reliģiskās pārliecības dēļ nevar pildīt militāro dienestu, statusa iegūšanai, tostarp nododot šīs procedūras pilnīgā civilo iestāžu kontrolē, kas ir pilnīgi neatkarīgas no Aizsardzības ministrijas;

(b) jāapsver normatīvā regulējuma pārskatīšana, lai nodrošinātu personu, kuras savu domu, apziņas vai reliģiskās pārliecības, dēļ, tiek priekšlaicīgi atbrīvotas, godpilnu atvaļināšanu bez finansiālām vai citām sankcijām.

Cilvēku tirdzniecība

39. Komiteja ar bažām norāda, ka dalībvalsts ir kļuvusi par cilvēku tirdzniecības darba, ubagošanas un seksuālās izmantošanas nolūkā galamērķa valsti. Komiteja pauž nožēlu, ka vēl nav izveidots centralizēts nacionālais preventīvais mehānisms cilvēku tirdzniecības apkarošanai, kas kavē efektīvu ieinteresēto personu koordināciju un palīdzības sniegšanu potenciālajiem un faktiskajiem cilvēku tirdzniecības upuriem. Tā pauž satraukumu par ziņojumiem, ka kompetentajām valsts iestādēm trūkst kapacitātes, lai identificētu cilvēku tirdzniecības upurus, ka sabiedrības informētība par cilvēku tirdzniecību joprojām ir zema un ka par cilvēku tirdzniecības gadījumiem tiek nepietiekami ziņots. Komiteja pauž bažas par ziņojumiem, ka bērni valsts sociālās aprūpes iestādēs, tostarp bērnu namos, ir īpaši neaizsargāti pret cilvēku tirdzniecību fiktīvas laulības nolūkā un seksuālās izmantošanas nolūkā (2., 7., 8. un 26.pants).

40. Dalībvalstij būtu jāturpina stiprināt centieni efektīvi novērst, apkarot un sodīt cilvēku tirdzniecību. Tai jo īpaši būtu:

(a) jāpaātrina nacionālā preventīvā mehānisma cilvēku tirdzniecības novēršanai izveide;

(b) jāuzlabo cilvēku tirdzniecības novēršanas pasākumi un sabiedrības informēšanas kampaņas, kā arī jānodrošina specializēti apmācību kursi visām valsts amatpersonām, tostarp tiesu varai, prokuroriem, tiesībsargājošo iestāžu un robežkontroles iestāžu darbiniekiem par cilvēku tirdzniecības novēršanas standartiem un procedūrām, kā arī par cilvēku tirdzniecības upuru, tostarp migrantu, patvēruma meklētāju un bērnu sociālās aprūpes iestādēs, identificēšanu un novirzīšanu.

41. Komiteja ir nobažījusies par informāciju, kas liecina, ka notiesāto personu īpatsvars cilvēku tirdzniecības lietās ir ļoti zems, ka upuriem pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi ir nepietiekami un to izmantošanai nepieciešami sarežģīti administratīvie procesi, kā arī par to, ka cilvēku tirdzniecības upuri dažos gadījumos tiek saukti pie atbildības par noziegumiem, kurus tie bija spiesti izdarīt cilvēku tirdzniecības rezultātā. Atzīmējot pasākumus, kas veikti, lai uzlabotu palīdzību cilvēku tirdzniecības upuriem, Komitejai ir bažas par ziņojumiem par nepietiekamu pakalpojumu klāstu un specializētas aizsardzības un atbalsta trūkumu, tostarp piekļuvi drošai izmitināšanai un specializētām patversmēm. Komiteja ir nobažījusies arī par ziņojumiem, ka daži tiesneši, prokurori un policisti nepietiekami izprot dažādos cilvēku tirdzniecības veidus un cilvēku tirdzniecības apkarošanas regulējuma pareizu piemērošanu (7., 8. un 24.pants).

42. Dalībvalstij būtu:

(a) jānodrošina, ka visi cilvēku tirdzniecības gadījumi tiek nekavējoties, rūpīgi, efektīvi un objektīvi izmeklēti, ka pārkāpēji tiek saukti pie atbildības un, ja atzīti par vainīgiem, tiek piemērots sods atbilstoši nozieguma smagumam un upuri saņem pilnīgu atbildzinājumu, tostarp kompensāciju;

(b) jāgroza normatīvais regulējums, lai nodrošinātu, ka upuri netiek saukti pie atbildības vai sodīti par noziegumiem, kurus tie bijuši spiesti izdarīt cilvēku tirdzniecības rezultātā;

(c) jānodrošina upuriem atbilstoša aizsardzība un palīdzība, piemēram, drošas un specializētas patversmes, piekļuve veselības aprūpei un tiesību aizsardzībai, kā arī jāatvieglo piekļuve efektīviem tiesību aizsardzības līdzekļiem, rehabilitācijai un reintegrācijas atbalsta pakalpojumiem;

(d) jāturpina centieni stiprināt tiesnešu, prokuroru, tiesībsargājošo iestāžu amatpersonu un robežkontroles iestāžu spējas izmeklēt cilvēku tirdzniecības gadījumus;

(e) jānodrošina, ka visām par cilvēku tirdzniecības novēršanu, izmeklēšanu un sodīšanu atbildīgajām iestādēm, kā arī tām institūcijām, kuras sniedz aizsardzību un palīdzību, tostarp pilsoniskās sabiedrības organizācijām, tiek piešķirti pietiekami finanšu, tehniskie un cilvēkresursi.

Izteiksmes brīvība

43. Komitejai ir raizes par tiesību aktu un politikas izmaiņām, piemēram, grozījumiem Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā 2022.gadā un 2023.gada Nacionālās drošības koncepciju, kas, kā ziņots, ierobežo publiskajos medijos saturu, kas nav latviešu valodā. Komitejai ir bažas arī par to, ka no 2026.gada 1.janvāra publiskajos medijos būs atļauts izmantot tikai latviešu valodu un Eiropas kultūrtelpai piederīgās valodas, kas praksē var izslēgt krievu, ukraiņu un baltkrievu valodas. Komiteja ir saņēmusi ziņojumus par nepietiekamu reakciju uz satraucošo žurnālistu vajāšanas un iebiedēšanas internetā pieaugumu, piemēram, 2012.gada uzbrukumu žurnālistam Leonīdam Jākobsonam, kura lieta tika izbeigta, jo nebija iespējams identificēt pārkāpējus (19.pants).

44. Dalībvalstij jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai garantētu ikvienam tiesības uz izteiksmes brīvību atbilstoši Pakta 19.pantam un Komitejas Vispārējam komentāram Nr.34 (2011) par uzskatu un izteiksmes brīvību. Dalībvalstij jo īpaši būtu:

(a) jāpārvērtē ierobežojumi, kas pieņemti ar Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumu un Nacionālo drošības koncepciju;

(b) jāpalielina centieni nodrošināt informācijas un programmu pieejamību sabiedrībai plašsaziņas līdzekļos un internetā arī valodās, kas nav latviešu valoda;

(c) jānovērš un jāapkaro visi žurnālistu vajāšanas un iebiedēšanas gadījumi un jāgarantē viņu efektīva aizsardzība, nodrošinot, ka visi vajāšanas un iebiedēšanas gadījumi tiek izmeklēti, pārkāpēji saukti pie atbildības un atbilstoši sodīti, bet cietušie saņem atbilstošu atbildzinājumu.

Līdzdalība valsts pārvaldē

45. Komitejai ir raizes par sieviešu nepietiekamo pārstāvību politiskajā dzīvē, tostarp pašvaldību līmenī, un par to, ka lielākā daļa politisko partiju nav veikušas mērķtiecīgus pasākumus, lai veicinātu sieviešu līdzdalību vēlēšanu procesos. Komiteja norāda, ka daži vēlēšanu iecirkņi, kā tiek ziņots, nav pieejami personām ar invaliditāti. Dalībvalsts turklāt informēja Komiteju, ka atbilstoši Satversmei tikai pilsoņi var piedalīties jebkura veida vēlēšanās Latvijā un ka pilsonības iegūšana ir vienīgais mehānisms, lai iegūtu tiesības balsot.

46. Atbilstoši Pakta 25.pantam un Komitejas Vispārējam komentāram Nr.25 (1996) par līdzdalību valsts pārvaldē un tiesībām balsot dalībvalstij jānodrošina pilnīga tiesību piedalīties valsts pārvaldē īstenošana, tostarp sievietēm un personām ar invaliditāti. Tai arī jāveic pasākumi, lai veicinātu pastāvīgo iedzīvotāju, kuri nav pilsoņi, līdzdalību valsts pārvaldē, tostarp apsverot iespēju ļaut viņiem piedalīties pašvaldību vēlēšanās.

Mazākumtautības

47. Komiteja ņem vērā dalībvalsts tiesību aktu grozījumus izglītības jomā, kuru mērķis ir pāriet uz mācībām latviešu valodā visās valsts skolās. Komiteja pauž bažas, ka šie pasākumi var izraisīt netiešu diskrimināciju pret lingvistiskajām minoritātēm. Komiteja norāda, ka pirmsskolas un pamatskolas izglītības līmeņos mazākumtautību skolēniem ir tiesības pieprasīt izglītības programmas savas valodas un kultūras vēstures apguvei, taču Komiteja pauž nožēlu par informācijas trūkumu par šo programmu skaitu un darbību. Komiteja arī norāda uz prasību apmaksātiem priekšvēlēšanu aģitācijas materiāliem būt latviešu valodā, kas var ierobežot mazākumtautību valodu lietotāju iespējas pilnvērtīgi iesaistīties vēlēšanu procesos (27.pants).

48. Dalībvalstij jānodrošina, ka valodas politika un prakse nerada netiešu diskrimināciju pret lingvistiskajām minoritātēm, bet gan veicina sociālo iekļaušanu. Tai būtu jāuzrauga pārejas uz latviešu valodu kā mācību valodas ietekme uz šīm minoritātēm, jāveicina informētība par izglītības programmām un jāatvieglo to izmantošana. Tai būtu arī jāturpina veicināt mazākumtautību līdzdalība vēlēšanu procesos.

D. Izplatīšana un turpmākie pasākumi

49. Dalībvalstij plaši jāizpata Pakts, abi tā fakultatīvie protokoli, tās ceturtais kārtējais ziņojums un šie noslēguma secinājumi, lai tiesu varas, likumdevējvaras un administratīvajās iestādēs, pilsoniskās sabiedrības un nevalstiskajās organizācijās, kas darbojas valstī, kā arī sabiedrībai kopumā veicinātu informētību par Pakta garantētajām tiesībām. Dalībvalstij jānodrošina, ka kārtējais ziņojums un šie noslēguma secinājumi tiek tulkoti valsts valodā.

50. Atbilstoši Komitejas reglamenta 75.1.punktam dalībvalsts tiek lūgta līdz 2028.gada 18.jūlijam sniegt informāciju par 22.punktā (vardarbība pret sievietēm), 26.punktā (spīdzināšanas un citas nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas aizliegums pret ieslodzītajām personām) un 34.punktā (attieksme pret ārzemniekiem, migrantiem, bēgļiem un patvēruma meklētājiem) sniegto ieteikumu īstenošanu.

51. Saskaņā ar Komitejas plānoto pārskatu ciklu, dalībvalsts 2031.gadā saņems Komitejas jautājumu sarakstu pirms ziņojuma iesniegšanas un tai būs jāiesniedz atbildes viena gada laikā, kas veidos tās piekto kārtējo ziņojumu. Komiteja lūdz, sagatavojot ziņojumu, konsultēties ar pilsonisko sabiedrību un valstī esošajām nevalstiskajām organizācijām. Atbilstoši Ģenerālās asamblejas rezolūcijai 68/268 ziņojuma garums nedrīkst pārsniegt 21 200 vārdus. Nākamais konstruktīvais dialogs ar dalībvalsti notiks Ženēvā 2033. gadā.